

آینده حقوق بین الملل: تحقق آرمان شهر

پیرسته آنتونیو کلسه

به اهتمام و ویرایش:

دکتر مهدی عبدالملکی

دکتر امیر محمدی

دکترولی اله نوری

پژوهشگر حقوق بین الملل،
مدرس دانشگاه

استادیار گروه حقوق، دانشکده آراء
اسلامی، واحد کرج

استادیار گروه حقوق، دانشگاه آزاد
اسلامی، واحد شهرکرد

با دیباچه

دکتر سید قاسم زمانی

استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی
دانشگاه علامه طباطبائی

مجلس شورای اسلامی ایران

تهران - ۱۳۹۸

فهرست اختصاری مطالب

۷	سخن ناشر
۱۳	دیباچه
۱۷	مقدمه مترجمان
۲۱	۱. خطرات ذهن طرح‌های جامعه جهانی مارتی کاسکنمی؛ ترجمه: سید ابراهیم حسینی
۳۵	۲. شورای امنیت: پیش‌بینی - کن اما دور از ذهن باردو فاسبندر؛ ترجمه: مهدی عبدالملک - ولی‌اله نوری - فاطمه بیگی
۴۸	۳. امکان مشارکت جامعه مدنی بین‌المللی در حمایت از حقوق بشر مانورو بالما؛ ترجمه: ارمغان عبیری
۶۶	۴. آیا به سمت قانون اساسی‌گرایی در جامعه جهانی حرکت می‌کنیم؟ آن پیترز؛ ترجمه: ناصر آسیابی پور ایمانی
۹۱	۵. طرحی برای جامعه جهانی مبتنی بر حقوق بشر آنتونیو کاسسه؛ ترجمه: کاوه موسوی
۱۰۳	۶. به‌سوی نقش بهتر و بهبودیافته قاعده آمره آنتونیو کاسسه؛ ترجمه: فرشته بنافی
۱۲۲	۷. آیا باید اجرای قواعد حقوق بین‌الملل توسط محاکم داخلی تقویت شود؟ یوول شانی؛ ترجمه: سید ابراهیم حسینی
	۸. کاستی‌های حقوق مسئولیت دولت در ارتباط با نقض تعهدات نسبت به جامعه بین‌المللی در کل: پیشنهادهایی برای اجتناب از منسوخ شدن مسئولیت مشدد ۱۳۵ پیر ماری دوپویی؛ ترجمه: پرستو اسماعیل‌زاده ملاباشی

۹. مصونیت دولت و مقامات دولتی: سدی بزرگ در برابر رسیدگی قضایی؟ ۱۵۸
پائولا گائتا؛ ترجمه: حسین پشتدار

۱۰. دیوان بین المللی دادگستری: وقت طراحی دوباره این بانوی نامی کهن سال ۱۷۳
فرارسیده است

آنتونیو کاسسه؛ ترجمه: فاطمه عباسی

۱۱. دورنمای حقوق و داوری سرمایه گذاری بین المللی ۱۸۹

ویلیام مایکل رایزمن؛ ترجمه: حسین خواجه محمود

۱۲. چگرنگی روبه رو شدن با گسترش دیوان های بین المللی و هماهنگ نمودن ۲۰۵
فعالیت های آنها

محمد بنونا؛ ترجمه: علی عبدالله حبیب نوری

۱۳. کمک به انعقاد بیستر با استانداردهای بین المللی: نظارت و حقیقت یابی ۲۱۶
سازمان یافته

آنتونیو کاسسه؛ ترجمه: سید ابراهیم حسینی

۱۴. نظارت بر تبعیت از استانداردهای حفاظت از محیط زیست ۲۲۸

خورخه ئی وینوالس؛ ترجمه: فرشته بنافی

۱۵. عملیاتی کردن قواعد منشور ملل متحد پیرامون به کارگیری زور ۲۴۷

فیلیپ ساندز؛ ترجمه: مازیار شکرانی

۱۶. چشم انداز استفاده بشردوستانه از زور ۲۶۹

کریستین جی تامس؛ ترجمه: محمدمهدی صادقی

۱۷. سازمان تجارت جهانی: آیا در حال حاضر سرزمین موعود است؟ ۲۸۹

ژوزف هالوبی هورویتز ویلر؛ ترجمه: فاطمه بخشی پور جویباری

۱۸. مبارزه با تروریسم: پیشنهادهایی برای بهبود چهارچوب حقوقی بین المللی ۳۰۱

بی بی فن خینکل؛ ترجمه: نرگس قرشی

۱۹. استفاده و سوءاستفاده از فضای مجازی: فائق آمدن بر خطرات موجود ۳۲۴

اندرو ماری؛ ترجمه: بهنام سالم

۲۰. آیا باید شورشیان جنایتکار محسوب شوند؟ چند پیشنهاد ساده برای انسانی‌تر کردن مخاصمات مسلحانه داخلی ۳۴۴

آنتونیو کاسسه؛ ترجمه: مهسا خواجه

۲۱. چگونگی اصلاح نظام حقوقی ناقص مخاصمات مسلحانه داخلی ۳۵۳

ساندیش شیواکارا؛ ترجمه: مسعود زمانی

۲۲. ابزارهای نوین جنگ: لزوم استفاده از حقوق بشردوستانه بین‌المللی، خلع سلاح و حقوق عدل جنسی برای قاعده‌مندسازی تسلیحات ۳۷۲

ناتالینو رونزیتی؛ ترجمه: ولادیسلاو مری. مهدی عبدالمالکی - معصومه فیروزی

۲۳. زمان مناسب برای یک تعهد شناسایی حقوق افراد به موجب قواعد حقوق بشردوستانه بین‌المللی در خصوص رفتار بین مخاصمات ۳۹۹

جولیا پینزوتی؛ ترجمه: سید ابراهیم حسینی

۲۴. آینده عدالت کیفری بین‌المللی: طرحی برای فدا ۴۱۴

ژرومه دو همپتین؛ ترجمه: امیر محمودی - مهدی عبدالمالکی - سیده هرا موسوی انزهایی

فهرست اعلام ۴۲۹

فهرست تفصیلی مطالب ۴۳۵

دیباچه

از طلوع خورشید قرن بیست و یکم نزدیک به دو دهه گذشته است و جامعه بین‌المللی به بیستمین سال قرن بیست و یکم نزدیک می‌شود. ورود به این قرن که بیشتر تحت تأثیر اختلال احتمالی در سیستم رایانه‌ها قرار داشت، با حملات مهیب تروریستی در ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ مفارن گشت. واژه «جنگ» که به‌نظر می‌رسید از سال ۱۹۴۵ به بعد، جای خود را به واژه «توسل به زور» داده باشد، مجدد تحت لوای «جنگ علیه تروریسم» احیاء گردید و با نقض گسترده حقوق بشر و حقوق بشردوستانه همراه گردید. به گمان برخی، مداخله آمریکا در عراق در سال ۲۰۰۳ بند ۴ ماده ۲ منشور در ممنوعیت توسل یا تهدید به کاربرد زور در روابط بین‌المللی را به مسلخ برد. ظهور گروه تروریستی داعش در سوریه و عراق و جنایات بی‌شمار آنها نشان داد که صرف سرکوب تروریست‌ها، شیوه مناسبی برای ریشه‌کنی تروریسم محسوب نمی‌شود.

پایان حیات کمیسیون حقوق بشر و ایجاد شورای حقوق بشر در سال ۲۰۰۶ شماری را به دموکراتیزه شدن و بررسی غیرگزینشی و بی‌طرفانه حقوق بشر در تمام کشورهای عضو ملل متحد امیدوار کرد، اما هنوز انتقاداتی جدی بر ملل و کرایه‌ای شورا وارد است.

بهار عربی در کشورهای شمال آفریقا و منطقه خاور میانه نتوانست برای آن مردم کشورها دموکراسی واقعی به ارمغان آورد و خسارات مادی و انسانی قابل توجهی را به آن کشورها وارد ساخت. علاوه بر این، حمله ۲۵ مارس ۲۰۱۵ عربستان سعودی و دیگر کشورهای عربی به یمن که تاکنون ادامه یافته است بحرانی انسانی را دامن زده است که ابعاد آن غیرقابل تصور است.

با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در اواخر دهه ۱۹۸۰ و فروکش کردن شعله‌های جنگ سرد، از اوایل دهه ۱۹۹۰ که ایالات متحده آمریکا در هیئت یگانه ابرقدرت جهان ظاهر شد، نگرانی‌های بسیاری راجع به تأثیر عمیق آمریکایی بر جنبه‌های متعدد حیات بین‌المللی شنیده و گفته شد.^۱ ایالات متحده به‌خصوص پس از سال ۱۹۴۵ به بعد خود را با باور به استثنایی بودن در نظام بین‌المللی، برتر از سایر دولت‌ها پنداشته و این خودبرتربینی تا حدی است که همواره تفوق ارزش‌های آمریکایی بر استانداردهای بین‌المللی به‌وضوح و آشکارا مورد تأکید واقع شده است.^۲ به‌ویژه با به قدرت رسیدن دونالد ترامپ در آمریکا در سال ۲۰۱۶ تشدید یک‌جانبه‌گرایی این دولت در صحنه بین‌المللی کاملاً محسوس و عیان به‌نظر می‌رسد. خروج آمریکا از برجام و وضع و اعمال تحریم‌های یک‌جانبه علیه کشورمان کاملاً مؤید چنین رویکردی است. در ادامه

1. Mary Ellen O'Connell, "Introduction to the Symposium Issue on The Americanization of International Dispute Resolution," *Ohio State Journal on Disputes Resolution* Vol. 19 (2003): 1

2. Michael Ignatieff, *American Exceptionalism and Human Rights* (Princeton University Press, 2005), 1.

پروژه آمریکایی‌سازی حقوق بین‌الملل، شناسایی الحاق بلندی‌های جولان سوریه به رژیم اشغالگر قدس و انتقال پایتخت این رژیم به شهر بیت‌المقدس دیگر نمونه‌های یک‌جانبه‌گرایی آمریکا در جامعه جهانی است. طرح آمریکا برای ایجاد دو دولت فلسطینی و اسرائیلی^۳ که به معامله قرن مشهور شده است نیز در همین راستا قابل تأمل می‌نماید.

از سوی دیگر دهه آخر قرن بیستم که با تشکیل دادگاه‌های کیفری بین‌المللی مقارن گشته و بستر ساز امضای اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری در سال ۱۹۹۸ شده بود، بسیاری از اندیشمندان به‌ویژه استاد دانشگاه فلورانس ایتالیا، آقای آنتونیو کاسسه، را به آینده حقوق حاکم بر جامعه بین‌المللی امیدوار ساخته بود. آقای کاسسه که در اول ژانویه ۱۹۳۷ در فلورانس ایتالیا تولد یافته بود و از اساتید حقوق بین‌الملل به‌شمار می‌رفت بین سال‌های ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۷ به عین اولین رئیس دادگاه بین‌المللی کیفری یوگسلاوی سابق فعالیت می‌کرد و تا پایان عمر درخشان خویش نیز در شعبه تجدید نظر آن دادگاه به قضاوت مشغول بود. کاسسه در سال ۲۰۰۴ بدایت مسیر بین‌المللی سازمان ملل برای تحقیق در مورد نسل‌کشی در دارفور را برعهده داشت. وی همچنین اولین رئیس دادگاه ویژه لبنان برای ترور رفیق حریری بود و تا اواخر عمر (۲۱ اکتبر ۲۰۱۱) همچنان این سمت را در دست داشت. به راستی وی سرباز عدالت بود و تمام عمر خویش را وقف اعتدالی عدالت در جامعه جهانی ساخت.^۴

کتاب «آینده حقوق بین‌الملل: تحقق آرمان‌شهر» ویراسته قاضی و استاد فقید حقوق بین‌الملل، آنتونیو کاسسه، است که به هم‌کاری اساتید، دانشجویان و پژوهشگران حقوق بین‌الملل به فارسی ترجمه شده است. در اول این کتاب که زیر نظر اساتید گرانقدر حقوق بین‌الملل جناب آقای دکتر ولی‌الله نوری، جناب فایز دکتر امیر محمودی و جناب آقای دکتر مهدی عبدالمالکی ترجمه و تدوین شده، کتابی است به نام «حق» که با بیست و چهار مقاله از نویسندگان شهیر حقوق بین‌الملل تکمیل و به زیور چاپ ارائه شده است. برای حقیر چندان

۳. یقیناً سرزمین فلسطین فراتر از دو منطقه نوار غزه و کرانه باختری و اردن است. نهادهای تاریخی به سرزمین فلسطین حاکی است که آنچه امروز اسرائیل در تصرف خود دارد به عنوان فلسطین انسانی محسوب می‌آید لذا در جنگ ۱۹۴۸ نیز بخش‌های وسیعی از خاک فلسطین اشغال گردید. در جنگ‌های ۱۹۵۶ و ۱۹۶۷ مخصوصاً به احتمال زیاد بخش‌هایی اشغال گردید.

۴. به‌هنگام نگارش این سطور در دوازدهم خرداد ۱۳۹۸ دریافت خبر فوت دکتر مرتضی کلاترینان حقوق‌دان برجسته و مترجم چیره‌دست، جامعه حقوقی و ادبی ایران را سوگوار نمود. مرحوم دکتر کلاترینان در میان آثار متعدد ماندگار خویش، دو کتاب تألیف آنتونیو کاسسه را به زبان فارسی ترجمه و منتشر نموده است. «حقوق بین‌الملل در جهانی نامتحد» و «نقش زور در روابط بین‌الملل» که به ترتیب در سال‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۷۵ به زیور چاپ آراسته شدند و حسن انتخاب، ظرافت و سلاست ترجمه مرحوم دکتر کلاترینان را به‌خوبی به‌منصفه ظهور رسانده است. مرحوم دکتر کلاترینان نیز، چه در کسوت قضا و چه در مقام مترجم، تمام عمر خویش را وقف اعتدالی عدالت در ایران نمود؛ روحش شاد.

راحت نبود بر اثری که زیر نظر دانشجویان دیروز خود با دقت و وسواس علمی بالا تدوین شده بود دیباجه‌ای بنگارد، چه هریک از آنها خود امروز از اساتید حقوق بین‌الملل کشور و مایه افتخار بنده محسوب می‌شوند. با این حال لطف آن سه دوست دیرین و دیگر مترجمان کتاب، چاره‌ای برای حقیر نگذاشت. این کتاب که بی‌نیاز از دیباجه بنده قلمداد می‌شود، خود اثری معتبر و ماندگار در کشور قلمداد می‌گردد. همت تمام مترجمان و دست‌اندرکاران تدوین این کتاب را ارج نهاده، امیدوارم چنین فعالیت‌های علمی جمعی بیش از پیش در کشور توسعه یابد. اگر «آینده حقوق بین‌الملل» که عنوان کتاب بدان مزین شده است در گرو عزم و همکاری جمعی میان تمام اعضای جامعه جهانی و نیل به هم‌بستگی بین‌المللی است، موفقیت و بالندگی مطالعات حقوقی در ایران، و اصلاح نظام حقوقی و علمی کشور نیز بر عامل وحدت و همدلی، و همکاری و هم‌گامی متکی می‌باشد.

سید قاسم زمانی

خرداد ماه ۱۳۹۸